

Privaon

**Digitaaliset palvelut opetuksen
järjestämisessä**

tietosuojavastaava@hyvinkaa.fi

Tietosuoja-äkökulma

- Merkittävä osa oppilaitoksissa käsiteltävistä tiedoista on henkilötietoja, sillä ne liittyvät tiettyyn, **tunnistettavissa olevaan** oppilaaseen tai opiskelijaan
- Henkilötietoja ovat esimerkiksi
 - nimi, henkilötunnus, osoite
 - tiedot kurssien suorittamisesta, poissaoloista ja saaduista arvosanoista
 - tiedot, joita kertyy yksilön toimiessa sähköisessä ympäristössä
- Kun sähköisen palvelun yhteydessä käsitellään henkilötietoja, tulee huomioida tietosuoja-äkökulmat ja henkilötietojen käsittelyä koskeva lainsäädäntö
 - Tietosuoja-asetus, kansallinen tietosuoja-laki, lukuisat erityislait

Perusteet henkilötietojen käsittelylle

- Henkilötietoja voidaan käsitellä ainoastaan jos käsittelylle on olemassa jokin tietosuoja-asetuksessa erikseen säädetty peruste.
 - Kyse on kaikessa henkilötietojen käsittelyssä noudatettavasta yleisestä lainmukaisuuden periaatteesta
- Oppilaitokset voivat käsitellä henkilötietoja opetuksen tai koulutuksen järjestämiseksi
 - Arvioitava, minkälaisia tietoja voidaan kysyä oppilaista, opiskelijoista tai heidän perheistään hoidettaessa opetustoimen lainsäädännössä säädettyjä tehtäviä
 - Tarpeellisuusvaatimus: henkilötietoja ei tulisi käsitellä enempää kuin mitä opetuksen tai koulutuksen järjestämiseksi on tarpeen tai välttämätöntä

Tieto- ja viestintätekniikan käyttö opetuksessa

- Tieto- ja viestintätekniikan käyttö oppilaitosten toiminnassa on sallittua silloin, kun kyse on opetuksen järjestämisessä käytettävistä sähköisistä työvälineistä
- Tietojen minimoinnin periaate: oppilaitoksissa voidaan käsitellä vain sellaisia henkilötietoja, jotka ovat tarpeen opetuksen järjestämiseksi
 - Periaate ulottuu myös sähköisten palveluiden käyttämiseen
- Ennen palveluiden käyttöönottoa tulee aina huolellisesti arvioida
 - Minkälaista henkilötietojen käsittelyä palvelun käyttöönotto edellyttää?
 - Kuka tuottaa/omistaa palvelun?
 - Kenen tietoja palvelussa käsitellään (opettajan, oppilaiden)?
 - Vaatiiko palvelu rekisteröitymistä?

Tieto- ja viestintätekniikan käyttö opetuksessa

- Palveluntoimittajan kanssa tehtävä tarvittaessa **erillinen sopimusliite** henkilötietojen käsittelystä
 - Varmistuttava, että palveluntarjoajan toiminta täyttää tietosuojan riittävän tason
 - Keskitetyt hankitut järjestelmät on kaupungin tiedossa ja sopimusliitteet tehdään keskitetysti
 - Muut ohjelmistot: opettajan vastuulla, että tarvittavat sopimukset tehdään
- Jos sähköisessä järjestelmässä on tarkoitus käsitellä henkilötietoja muihin tarkoituksiin kuin opetuksen järjestämiseksi, **tulee käsittelylle pyytää lupa huoltajilta sen käsittelyn osalta, jonka ei voida katsoa lakisääteisen koulutuksen järjestämisen piiriin**

Lasten tietojen käsittely

- Informointi henkilötietojen käsittelystä
 - Kielellinen esitys huomio kohderyhmän
 - Selkeää, lapsen helppo ymmärtää
 - Kohdennettu käyttäjäryhmälle
- Ei profilointia
 - Rekisteröidyn henkilön ominaisuuksien arvioinnista tulee pidättäytyä, kun kohderyhmänä on lapsia
- Suostumus vanhemmilta henkilötietojen käsittelyyn?
 - GDPR: 16-vuotias pätevä antamaan suostumuksen itse
 - Tietosuoja laki: 13-vuotias pätevä antamaan suostumuksen (Ei vielä voimassa)
 - Alle 13v. Huoltajan suostumus
 - Poikkeus: suostumusta ei tarvita, jos tarjotaan ennaltaehkäiseviä neuvontapalveluita suoraan lapselle
 - Huomaa, että käsittely voi perustua myös muuhun kuin suostumukseen

Markkinointi ja mainonta

- Koulua ja opetusta ei saa käyttää kaupallisen vaikuttamisen kanavana
- Huoltajalla on oikeus päättää siitä, minkälaisen markkinoinnin kohteeksi lapsi joutuu koulussa ja päiväkodissa
 - koulujen tai päiväkotien on hankittava vanhemman suostumus lapsiinsa kohdistuneeseen markkinointiin / mainontaan
- Sähköiset palvelut: Opetus, kasvatus ja ohjaus ei saa olla kaupallista vaikuttamista
- Alaikäiset, alle 18-vuotiaat lapset ja nuoret, ovat kuluttajansuojalaissa erityisasemassa
 - Alaikäisiin kohdistuvaa markkinointia arvioidaan keskimääräistä tiukemmin, koska alaikäisiä voidaan heidän tietojensa tai kokemustensa rajoittuneisuuden vuoksi pitää tavallista alttiimpina markkinoinnin vaikutuksille.
- Opetuksessa ei tule käyttää sellaisia tieto- ja viestintätekniisiä palveluita jotka keräävät henkilötietoja markkinointitarkoituksiin

Kun harkitset uutta sähköistä järjestelmää

- Käsittelyn tulee olla asiallisesti perusteltua oppilaitoksen toiminnan kannalta
 - Oppilaitoksessa on perusteltua käsitellä oppilaiden henkilötietoja valinnan suorittamiseksi ja opetuksen järjestämiseksi sekä henkilöstön henkilötietoja henkilöstöhallinnon hoitamiseksi
- Käsittelylle pitää määritellä lainsäädännöstä johtuva toimintaan liittyvä tarkoitus
 - Koulun tehtävät on määritelty koululainsäädännössä. Jokaista tehtävää varten kerätyt henkilötiedot muodostavat erillisen kokonaisuuden. Oppilaitoksessa olevan henkilörekisterin käyttötarkoituksena voi olla oppilaiden valinta tai opetuksen järjestäminen (suoritettujen kurssien kirjaaminen, arviointi, poissaolojen kirjaaminen, rangaistukset jne.).

Kun harkitset uutta sähköistä järjestelmää

- Käsiteltävien tietojen tulee olla rekisterin tarkoituksen kannalta tarpeellisia ja virheettömiä
 - Opettaja voi kerätä koulussa vain sellaisia oppilasta, oppilaan vanhempia tai oppilaan kotia koskevia tietoja, joiden tarpeellisuus opetuksen järjestämisen kannalta pystytään perustelemaan.
- Henkilötietojen käsittelylle tulee olla henkilötietolaissa säädetty peruste
 - Lakiin perustuva oikeus käsitellä tietoja -> opetuksen järjestäminen
 - Muissa tilanteissa suostumus (huomioi edellytykset alaikäisen suostumukselle)
- Mieti tarkoin, millaisten henkilötietojen käsittelyä palvelun käyttöönotto edellyttää
 - Opettajan vai oppilaiden henkilötiedot (anonyymit, pseudonyymit vai arkaluontoiset tiedot)
 - Vaatiiko rekisteröitymistä
 - Palvelun ikäraja

Kun harkitset uutta sähköistä järjestelmää

- Edellyttääkö palvelun käyttöönotto käyttöehtojen hyväksyntää
 - Sopimuksen tekeminen kuten verkkopalvelun käyttöehtojen hyväksyminen vaatii lain mukaan 18 vuoden ikää (oikeustoimikelpoisuus) riippumatta palvelun ikärajasta
- Mihin tarkoituksiin palveluntarjoaja käyttää palvelun kautta saamiaan henkilötietoja
 - Henkilötietoja ei saa käyttää palveluntarjoajan omiin tarkoituksiin muissa kuin anonyymissä muodossa
 - Kaupallinen palvelu edellyttää hyväksyntää (alaikäiset huoltajan suostumuksella, täysi-ikäiset omalla vastuulla)
 - Selvitä, mitä tiedoille tapahtuu kun opetus loppuu

Kun harkitset uutta sähköistä järjestelmää

- Mieti, miten tiedotat oppilaita ja heidän huoltajiaan palvelussa tapahtuvasta henkilötietojen käsittelystä
 - Oikeus informointiin
 - Tietojen tulee olla selkeät ja helposti ymmärrettävät (erityisesti oppilaille suunnattu informaatio)
 - Miten ja missä vaiheessa tiedottaminen hoidetaan
 - Pystytäänkö sähköisen palvelun käyttöönotto perustelemaan
- Selvitä, missä palveluun liittyvät henkilötiedot sijaitsevat
 - Jos tiedot EU-/ETA-maiden ulkopuolelle, vaatii lisävarmistusta. Ja lisäharkintaa!
- Kysy apua / lisätietoja tietohallinnosta tai tietosuojavastaavalta!

Opettajan vastuu oppilaiden tietosuojasta

- Älä julkaise tai luovuta henkilötietoja ilman perustetta
 - Oppilasryhmän kesken voidaan jakaa nimiä, valokuvia sekä yhteystietoja opetukseen liittyen
- Opettaja ei ole vastuussa, jos oppilaat jakavat keskenään henkilötietoja
- Huolehdi henkilötietojen oikeasta käsittelystä ja tarvittavista suostumuksista, kun käytetään kaupallisia verkko- ja somepalveluita
 - Informoi oppilaita ja huoltajia: mitä, mihin tarkoitukseen, kenelle
- Muista salassapito- ja vaitiolovelvollisuudet
- Käsittele henkilötietoja huolellisesti ja noudata työnantajan ohjeita
- Suosi opetuksessa sovelluksia ja verkkopalveluita, joissa henkilötietoja kerääntyy mahdollisimman vähän ja joissa ei kaupallisia ulottuvuuksia
 - Sovellusten asentaminen oppilaiden omiin laitteisiin vaatii usein luvan oppilaiden vanhemmilta.

GDPR-turvallinen sovellus – check list

- ☐ Kuka on palveluntarjoaja?
- ☐ Tarvitseeko laatia erillinen sopimus henkilötietojen käsittelystä?
- ☐ Mitä tietoja sovellus ilmoittaa keräävänsä?
- ☐ Mitä käyttötarkoituksia tiedoille ilmoitetaan?
- ☐ Ovatko kerätyt tiedot linjassa käyttötarkoituksen kanssa? (esim. tarvitseeko taskulampun kerätä sijaintitietoa käyttäjästä)
- ☐ Tarvitaanko suostumus?
- ☐ Kerääkö sovellus arkaluonteisia tietoja? (mm. terveystiedot, sijainti, uskonnolliset tai poliittiset mielipiteet)
- ☐ Minne tietoja siirretään, siirretäänkö EU:n ulkopuolelle?
- ☐ Millaista informaatiota henkilötietojen käytöstä annetaan? Ovatko tiedot selkeitä ja helpostiymmärrettäviä, vai herättävätkö ne lisäkysymyksiä?
- ☐ Käytetäänkö tietoja markkinointi- tai mainontatarkoituksiin?
- ☐ Profiloidaanko käyttäjiä?